

MUZEUL ȚĂRII CRIȘURILOR

CRISIA

LI

O R A D E A • 2 0 2 1

Veronica Turcuș, Șerban Turcuș, Italia-România. O bibliografie cât o istorie, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2020, 823 p.

Florina Ciure

Bernard de Chartres spunea că „suntem asemenea unor pitici așezați pe umerii unor giganți, încât putem vedea mai multe lucruri decât ei și mai îndepărtate, nu atât datorită agerimii vederii noastre sau înălțimii proprii, cât pentru faptul că suntem ridicați și purtați în sus de statura lor uriașă”. Și tocmai datorită implicării unor cercetători valoroși suntem în măsură să cunoaștem astăzi atâtea informații despre relațiile dintre spațiul românesc și cel italian, iar volumul semnat de cei doi cercetători clujeni, apărut în 2020 în Colecția *Istorie contemporană*, coordonată de prof. univ. dr. Vasile Pușcaș, la Editura Școala Ardeleană, o demonstrează cu prisosință. *O bibliografie cât o istorie* este enunțat în titlu, și pe bună dreptate, întrucât volumul acoperă o perioadă de peste 150 de ani de cercetare a raporturilor româno-italiene. Chemarea Romei a fost resimțită de cercetătorii români, care au explorat bibliotecile și arhivele italiene, unde au găsit numeroase documente conținând informații despre români și istoria lor. O bună parte dintre ele, împreună cu cele descoperite în alte țări europene, au fost publicate, începând cu 1876, de către Academia Română, formând cele 44 de volume ale colecției Hurmuzachi. În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea s-a început tipărirea unei serii de documente culese din arhivele venețiene, activitate continuată în prima jumătate a secolului XX. Un impuls decisiv pentru relațiile italo-române a fost dat de *Accademia di Romania* din Roma, cu cele două voluminoase publicații, *Ephemeris Dacoromana* și *Diplomatarium Italicum*, în paginile cărora apar rezultatele cercetărilor membrilor săi. Marele efort depus de acești cercetători pentru a extrage din arhivele italiene informații referitoare la istoria țărilor române a fost stopat după cel de-al Doilea Război Mondial, când pentru mai bine de patru decenii nu s-au mai efectuat cercetări sistematice în arhivele din Peninsula Italică. După Revoluția din decembrie 1989 a fost reluată explorarea arhivelor și bibliotecilor italiene, atât de către cercetătorii români, cât și de cei italieni. Din 1999, între publicațiile științifice din orașul lagunar se înscrie *Annuario dell'Istituto Romeno di Cultura e Ricerca Umanistica di Venezia*, urmat, câțiva ani mai târziu, de *Quaderni della Casa Romana di Venezia*, periodice care abordează în special relațiile italo-române. Din 2004 a reînceput publicarea anuarului Accademiei di Romania, *Ephemeris dacoromana*, iar în perioada 1997-2006 a văzut lumina tiparului, în Cluj-Napoca, revista *Studi italo-romeni*. Arhivele italiene și-au păstrat și în ultimele decenii rolul predominant în furnizarea de informații pentru istoria relațiilor italo-române, frecventate fiind atât de oameni de știință români, cât și italieni. Rezultatele cercetărilor lor au fost prezentate la diferite simpozioane și au fost publicate în diverse volume de studii, ori s-au concretizat în monografiile dedicate unor personalități ale vieții politice și ecleziastice, consemnate cu acribie în lucrarea de față, ai căror autori sunt buni cunoscători ai domeniului analizat, fiind în primul rând creatori de conținut istoric. Veronica Turcuș, cercetător științific gr. I la Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române, cu studii doctorale la Scuola Normale Superiore din Pisa și stagii îndelungate de cercetare în arhivele și bibliotecile din Italia (Roma, Vatican, Florența, Pisa, Milano, Veneția, Napoli), fiind și bursieră la Accademia Nazionale dei Lincei din Roma, a desfășurat o activitate de cercetare a raporturilor culturale din perioada interbelică, a evoluției italianisticii în România, a istoriei instituțiilor în perioada contemporană, cu accent pe istoricul Școlii Române din Roma. Șerban Turcuș, conf. univ. dr. la Facultatea de Istorie-Filosofie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, bursier al guvernului României pe lângă Archivio Segreto Vaticano și Biblioteca

Apostolica Vaticană, ulterior colaborator și atașat cultural la Ambasada României pe lângă Sfântul Scaun, este specialist în problematica istoriei ecleziastice, a relațiilor româno-italiene și a celor dintre Sfântul Scaun și români. Activitatea domniilor lor a fost răsplătită cu premii și distincții, printre acestea regăsindu-se Premiul „Timotei Cipariu” al Academiei Române pe anul 2000 pentru contribuția științifică la ediția jubiliară a Bibliei lui Samuil Micu (1795), apărută la Tipografia Vaticană, Roma, 2000.

Volumul de față vine ca o continuare și dezvoltare a lucrării doamnei Veronica Turcuș, *Bibliografia istorică româno-italiană (bibliografie selectivă). Evoluția publicațiilor istorice româno-italiene până în 1996*, apărută în 2 volume, la Cluj-Napoca în 1997, un instrument de lucru deosebit de util cercetărilor relațiilor dintre spațiul român și italian. „De atunci însă, după două decenii, am sesizat nevoia acută a unui ghidaj bibliografic în noianul de apariții editoriale care au explodat, mai cu seamă de la începutul celui de-al doilea mileniu”, spun istoricii clujeni în secțiunea *Cuvânt înainte*, de unde aflăm că față de precedentul op bibliografic realizat de Veronica Turcuș, prezenta bibliografie a crescut de aproximativ trei ori, de la 6.695 titluri la 20.241 de titluri, dar și că *Bibliografia istorică româno-italiană* din anul 1997 a fost concepută riguros istoric, în schimb lucrarea prezentată astăzi „face loc unor elemente corelate istoriei în sens mai larg, incluzând elemente de antropologie, economie, istoria limbii și literaturii, sociologie și teologie”.

În volum se regăsesc lucrări ale autorilor italieni privind România și românii publicate în limbile italiană și română, dar și în alte limbi străine, lucrări ale autorilor români privind Italia și italienii tipărite în română, italiană și alte limbi, lucrări ale unor autori străini privind România și românii publicate în limba italiană, precum și lucrări ale unor autori străini privind Italia și italienii apărute în limba română. Cartea beneficiază, pe lângă *Cuvântul înainte*, de o *notă tehnică*, în care autorii explică criteriile de selecție și modalitatea de prezentare a informațiilor, urmată de abrevieri ale unor reviste și volume de studii.

Lucrarea, care însumează 823 de pagini, este structurată în 8 capitole, primul intitulat *Bibliografii. Dicționare. Enciclopedii. Sinteze. Generalități*, al doilea dedicat publicațiilor de izvoare, pentru ca de la al treilea să se înceapă împărțirea pe epoci, debutând cu antichitatea, care, la rândul ei, a fost defalcată în 3 subcapitole: *arheologie, epigrafie*, respectiv *Istorie politică, militară, economie, cultură, religie*. Studiile dedicate *Evului mediu*, cuprinse în al patrulea capitol, au fost consacrate, pe de o parte, *Istoriei politice și militare*, respectiv *Istoriei sociale și economice*, pe de altă parte *Istoriei culturii* și, nu în ultimul rând, *Istoriei religiei, creștinismului, instituțiilor ecclesiale*. În schimb *Lumea modernă* a fost împărțită tot în 4 subcapitole, la fel ca Evul Mediu, singura diferență că *Istoriei politice și militare* i-a fost asociată și *ideologia*. Istoria contemporană este, la rândul ei, divizată în *Istorie politică, militară, ideologii*, respectiv *Istoria societății, economie și comerț*, dar și *Istoria culturii, istoria ideilor*, precum și *Religie, creștinism, instituții ecclesiale*. Lucrarea se încheie cu un binevenit indice al autorilor.

Volumul, apărut după un travaliu de 3 ani, este dedicat regretatului academician Nicolae Edroiu, director al Institutului de Istorie clujean, personalitate marcantă a scrisului istoric românesc, care a sprijinit formarea profesională a celor care s-au aplecat cu mîgălă asupra studierii relațiilor italo-române.

Autorii merită toată admirația noastră pentru realizarea acestui volum cu valențe enciclopedice, pentru că și-au propus „să ofere unei alte generații de istorici și oameni de cultură un instrument de bază în cercetarea relațiilor, raporturilor, interferențelor și schimburilor culturale italo-române și româno-italiene” și pentru faptul că și-au asumat să nu fie citați, ci doar citați, nutrind speranța ca peste 10 ani va fi imperios necesar un alt demers editorial de acest gen din partea domniilor lor, lucru perfect realizabil, dacă exemplul lor publicistic va fi urmat de cât mai mulți cercetători ai relațiilor româno-italiene.